

MTK:n, Suomen Palveluskoiraliiton ja Suomen Pelastuskoiraliiton yhteinen suositus palvelus- ja pelastuskoiraharrastajien, virkakoira kouluttajien ja maanomistajien väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön

Taustaksi

Palvelus- pelastus- ja virkakoiria koulutetaan ja käytetään tehtävissä, joilla on tärkeä yleishyödyllisyyttä palveleva yhteiskunnallinen merkitys (mm. kadonneiden etsintä). Maanomistajien myötämielinen suhtautuminen sekä koirien harjoituksien ja kokeiden mahdollistaminen maanomistajan maa-alueilla tukevat merkittäväällä tavalla tätä toimintaa. Toiminta perustuu osapuolien väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan.

Poliisiin tehtäviin kuuluu mm. kadonneiden henkilöiden etsintä. Kaikissa tapauksissa poliisin voimavarat maastoetsintöihin eivät ole riittävät. Tällöin etsintöihin kutsutaan vapaaehtoiset etsintäkoiraryhmät, joita ovat Suomen Pelastuskoiraliiton ja Suomen Palveluskoiraliiton näihin tehtäviin kouluttamat viranomaistarkastetut koirakot. Etsintätehtäviin käytettävien koirien käyttöominaisuuksista saadaan harjoittelun ja kokeiden perusteella arvokasta tietoa, jolloin osataan valita jalostukseen sopivia yksilöitä. Näin varmistetaan, että viranomaisilla on myös tulevaisuudessa käytössään riittävästi laadukasta virkakoiramateriaalia.

Etsintöjen määrät ovat olleet tilastollisesti kasvussa, minkä vuoksi on tarve lisäkoulutukselle ja -harjoituksille. Toiminta on laajaa ja se koskettaa jossain elämänvaiheessa lähes jokaista. Lähes jokainen tuntee jonkun, jota on koirien avulla joskus etsitty. Etsintöihin liittyvää harjoitus- ja koetoimintaa järjestävät Suomen Palveluskoiraliiton ja Suomen Pelastuskoiraliiton alueelliset jäsenyhdistykset ja poliisin toiminnan osalta alueelliset poliisilaitoksen yksiköt.

Tätä suositusta ei ole tarkoitettu liiketoimintapohjaisen koiravalmennuksen tai -harjoittelun toteuttamiseen.

Harjoittelusta yleisesti

Koirien kanssa on välttämätöntä harjoitella olosuhteissa, joissa myös todelliset etsinnät tapahtuvat. Siksi maastossa järjestetty koulutus on välttämätöntä. Koirille etsintöjä varten koulutettavat perustaidot liittyvät joko jäljestämiseen tai hakuun. Jäljestämisessä koira seuraa henkilön jättämää hajujälkeä ja hakukoulutuksessa ilmavirtojen mukanaan tuomaa henkilöhajua. Jäljestämistä koira suorittaa liinaan kytkettynä ja hakua lähtökohtaisesti vapaana, mutta kuitenkin siten, että se on jatkuvasti ohjaajansa hallinnassa sekä välittömästi kytkettävissä. Harjoituksissa koira toimii jatkuvassa ohjauksessa.

Harjoituksia voidaan järjestää koirakoittain (koira ja sen ohjaaja) tai harjoitusryhmittäin. Haku lajina vaatii useamman henkilön kerrallaan maastoon, mutta jäljestystä on mahdollista harjoitella myös yhden koirakon voimin. Harjoitusryhmien koko vaihtelee, ollen noin 4–10 koirakkoa. Harjoituksissa luodaan todellisuuteen perustuvia tilanteita, joissa koirakon kuuluu löytää kohdehenkilö(t) olosuhteista riippumatta. Harjoituksiin vaadittavan alueen koko vaihtelee koiramäärästä ja harjoiteltavasta lajista riippuen. Tarvittavan harjoitusalueen koko voi vaihdella 2–30 ha välillä.

Koetoiminta

Koirien osaamistasoa, hallittavuutta ja sosiaalisuutta testataan ja todennetaan Suomen Palveluskoiraliiton ja Suomen Pelastuskoiraliiton alaisissa palvelus- ja pelastuskoirakokeissa. Kokeissa koirakoita arvioidaan koulutettujen ja pätevyityjen tuomarien sekä tarkastajien toimesta toiminnan perustaksi luotujen koeohjeiden mukaan. Kokeen järjestämistä varten tarvittavan maa-alueen koko voi vaihdella noin 2–30 ha välillä riippuen koelajista ja kokeeseen osallistuvien koirakoiden määrästä. Joitain kokeita suoritetaan myös pimeään aikaan.

Koirien käyttöönottotarkastus viranomaiskäyttöön (Virta-tarkastus)

Koetoiminnan lisäksi pelastuskoirille järjestetään Virta-tarkastuksia. Kyseessä on näyttökoe, jossa arvioidaan aitoa etsintää jäljittelevä koirien käyttöönottotarkastus. Arvioinnin suorittaa tehtävään koulutetut tarkastajat yhdessä poliisikoira-toimintaan koulutetun poliisin kanssa. Tarkastuksen kesto on ajallisesti 2–3 h ja tarkastettavan alueen koko 20–30 h.

Jokaisenoikeudet

Jokaisenoikeudet oikeuttavat käyttämään luontoa siitä riippumatta, kuka alueen omistaa. Laajassa merkityksessä jokaisenoikeudella toimiminen liittyy kaikkeen sellaiseen toisen alueella tapahtuvaan toimintaan, johon ei vaadita maanomistajan suostumusta, viranomaisen myöntämää lupaa tai joka ei muutoin ole kiellettyä. Jokaisenoikeudella toimiminen ei saa aiheuttaa vähäistä suurempaa haittaa maanomistajalle, maankäytölle tai luonnolle. Haitan ja häiriön määrittäminen on tulkinnanvaraista ja tapauskohtaista. Tämän suosituksen tavoite on välttää epäselvyyksiä maanomistajien ja toiminnanharjoittajien välillä.

Jokaisenoikeudella ei saa liikkua toisten piha-alueilla, viljelyksillä, taimikoissa tai muissa erityiseen käyttöön otetuissa paikoissa. Edellä kuvatuilla alueilla vaaditaan liikkumiselle ja toiminnalle maanomistajan suostumus. On hyvä tiedostaa, ettei jokaisenoikeutta ole lainkaan alueilla, joilla viranomainen kieltää liikkumisen (esim. rajavyöhyke). Lisäksi lainsäädännölliset liikkumisen rajoitukset on huomioitava (esim. luonnonsuojelulain 56§).

Jokaisenoikeuksin liikkuvan on toimittava lakien mukaisesti. Kiellettyä on esimerkiksi roskaaminen, moottoroidulla ajoneuvolla ajaminen maastossa tai avotulen teko. Lisäksi liikkujan on noudatettava muita jokaisenoikeuksien vastuita ja velvollisuuksia. Oksia ei saa katkoa tai jättää maastoon näkyviä jälkiä. Mikäli liikkeessä tapahtuu vahinkoa, on siitä ilmoitettava maanomistajalle.

Vaikka harjoittelu metsässä kytkettynä olevan koiran kanssa (esim. jäljestys) on sinällään mahdollista jokaisenoikeuden nojalla, on säännönmukaisesta ja toistuvasta harjoittelusta hyvä sopia alueen omistajan ja / tai haltijan kanssa. Mikäli olet epävarma toiminnan hyväksyttävyydestä, ole yhteydessä maanomistajaan. Epäselvät tilanteet on aina helpompi selvittää etukäteen, kuin jälkikäteen.

HUOM! Jokaisenoikeudet eivät koske viljelyksiä, joten pelloilla harjoitteluun tarvitaan aina maanomistajan lupa. Koiran irti pitäminen alueella tapahtuu ainoastaan maanomistajan tai metsästysoikeuden haltijan luvalla.

Suullinen sopiminen riittää

Tämän suosituksen mukaisesta koirien koulutus-, harjoittelu- ja koetoiminnasta suullinen sopiminen, esim. puhelimitse, on täysin riittävä. Mikäli toinen sopijaosapuoli haluaa sopia koirien koulutus-, harjoittelu- ja koetoiminnasta kirjallisesti, niin tätä tahtotilaa kunnioitetaan ja siten myös menetellään. Kun harjoittelutoiminnalla on selkeä vastuuhenkilö, onnistuu luvan kysyminen ja pelisäännöistä sopiminen kaikkein sujuvimmin suullisesti.

Kokeiden järjestäminen voi edellyttää kirjallista sopimista, kun halutaan varmistua alueen pysyvyydestä.

Koiraharrastaja vastaa, että hänellä on tarvittavat muut luvat liikkua ja toimia alueella, esimerkiksi rajavyöhykelupa.

Olettaminen keskustelun ja sopimisen sijasta johtaa herkästi ikäviin väärinymmärrys- ja riitatilanteisiin. Riittävä ja avoin vuorovaikutus turvaavat sujuvan toiminnan.

Osapuolten vastuut ja velvollisuudet

Kysyessään maanomistajalta lupaa harjoitteluun koiranohjaajan on syytä kertoa, millaiseen harjoitteluun aluetta haluaisi käyttää ja mitä kyseisen lajin / kyseisten lajien harjoittelu tai kokeen järjestäminen käytännössä tarkoittaa. Luvan kysymisen yhteydessä sovitaan myös siitä, kenellä on lupa harjoitella tai järjestää koe alueella (yksittäinen koirakko, yksittäinen harjoitusryhmä, yhdistyksen jäsenet) ja milloin. Maanomistajalla voi olla näkemyksiä ja omia tarpeita alueen käyttöön liittyen. Koiranohjaajan velvollisuus on huolehtia siitä, että harjoittelun / kokeen järjestämisen osalta toimitaan maanomistajan antamien ohjeiden mukaan.

Koirakot harjoittelevat maastossa omalla vastuullaan. Harjoittelusta ja / tai kokeiden järjestämisestä ei saa aiheutua haittaa itse alueelle, maanomistajalle tai alueen muille käyttäjille. Koirien tulee olla kaikissa tilanteissa ohjaajiensa hallinnassa siten, ettei niistä aiheudu vaaraa tai häiriötä muille eläimille tai alueen käyttäjille. Mikäli harjoittelusta aiheutuu välitöntä aineellista vahinkoa alueelle, maanomistajalle tai kolmannelle, on koiranohjaaja velvollinen korvaamaan aiheuttamansa (tai koiransa aiheuttaman) vahingon täysimääräisesti.

Mikäli luvan saanut koiraharrastaja havaitsee alueella toimintaa, joka ei ole jokaisenoikeuksien tai tämän suosituksen mukaista, hän ilmoittaa asiasta maanomistajalle. Näin toimitaan myös, jos harrastaja epäilee, että alueella toimitaan ilman maanomistajan lupaa.

Sovitaan pelisäännöt vuorovaikutuksesta

Luvan kysymisen yhteydessä on aiheellista sopia yhteydenpidosta maanomistajan ja harjoittelusta / koetoiminnasta vastaavan henkilön kesken. Maa-alueita koskien saattaa olla ajankohtia, jolloin alueelle ei voi mennä (esim. hakkuut / metsänhoitotoimet, lietteen ajo pelloille tms.) tai alue voi vaihtaa omistajaa kesken harjoituskauden. Näistä on syytä viestiä maanomistajan ja harjoittelusta / koetoiminnasta vastaavan kesken. Lisäksi on tärkeää sopia puolin ja toisin, keneen olla yhteydessä mahdollisissa ongelmatilanteissa.

Kuten muun toiminnan, myös yhteydenpidon osalta noudatetaan maanomistajan toiveita. Siinä missä toinen maanomistaja antaa hyvin vapaat kädet harjoitteluun, toinen saattaa haluta ilmoituksen aina, kun alueelle ollaan tulossa harjoittelemaan. Niin tai näin, maanomistajan toiveiden mukaan menetellään.

Vuorovaikutuksen merkitys korostuu kokeiden järjestämisen osalta. Kokeen onnistumisen kannalta on usein keskeistä, että maastossa ei harjoiteta koirien hajutyöskentelyä haittaavaa tai merkittävästi vaikeuttavaa toimintaa koetta edeltävästi (esim. lietteen ajo pellolle). Näistä asioista ja maastoa koskevista toimenpidetarpeista on tärkeää keskustella ja sopia maanomistajan kanssa tarkoin, jotta kokeita voidaan aikatauluttaa siten, etteivät ne haittaa alueen varsinaista käyttöä.

Lupa on aina kysyjänsä (tapauskohtainen, koulutus- tai koirakkokohtainen)

Lupaa kysyessä tulee maanomistajan kanssa sopia siitä kuka saa harjoitella ja milloin saadaan harjoitella. Lupa voi koskea vain yhtä koirakkoa, yhtä harjoitusryhmää tai vaihtoehtoisesti koiraharrastusyhdistyksen järjestämiä harjoituksia jäsenilleen tai kokeita. Joka tapauksessa maanomistajan on oltava tietoinen siitä, kuka tämän mailla luvan nojalla harjoittelee.

Lupa on lähtökohtaisesti voimassa yhden vuoden kerrallaan. Maanomistajalla on koska tahansa oikeus peruuttaa antamansa lupa ilmoittamalla siitä harjoituksista ja / tai koetoiminnasta vastaavalle henkilölle. Erityisesti järjestettävien kokeiden osalta on kuitenkin toivottavaa, että maanomistaja sitoutuu antamaansa lupaan, eikä peru sitä viime hetkellä. Kokeen järjestäminen vaatii paljon ennakkojärjestelyjä ja usean eri tahon yhteistyötä. Kokeeseen sopivan maaston käyttöön saaminen on välttämätöntä kokeen toteutumisen kannalta.

Päällekkäisten vuokra-alueiden ja muiden liikkujien huomiointi

On yleistä, että samalle alueelle kohdistuu monenlaista käyttöä (ulkoilu ja virkistys, metsästys, vuokraviljely, tuulivoima jne.). On tärkeää huomioida alueen muut vuokraajat ja käyttäjät. Esim. vuokraviljelyssä olevalla pellolla harjoittelusta on maanomistajan lisäksi sovittava vuokraviljelijän kanssa. Metsästysaikana järjestettävistä harjoituksista ja kokeista tulee sopia mahdollisen aluetta vuokraavan metsästysseuran kanssa. Kunnioitetaan aina myös alueen muita liikkujia.

Luvan kysymisen yhteydessä on hyvä varmistaa, onko toivotulle harjoittelu- ja koalueelle jo annettu muita harjoitus- tai koelupia. Tarvittaessa alueen yhteiskäytön koordinaatiosta voidaan sopia erikseen ilmoittamalla ennakkoon, milloin on aikeissa harjoitella tai toteuttaa koetoimintaa mahdollisten päällekkäisyyksien välttämiseksi.

Pysäköinti

Luvan kysymisen yhteydessä on syytä sopia myös autojen pysäköinnistä harjoitusten / kokeen aikana. Pysäköidyt autot eivät saa estää tai haitata alueen muuta kulkua ja liikennettä. Autojen sijoittelussa on hyvä ottaa huomioon myös mahdollinen ympäröivä asutus, jotta autoista ja siellä harjoitusvuoroaan odottavista koirista ei aiheudu haittaa tai häiriötä alueen asukkaille (koirien ääntely). On erityisesti huolehdittava siitä, etteivät autot aiheuta vahinkoa alueelle. Pelloille ei koskaan saa ajaa autolla, ellei maanomistaja erikseen ja nimenomaisesti anna lupaa auton pysäköimiseen esim. pellon reunaan.

Ilmoitus muille liikkujille, että alue on varattuna harjoitus- tai koetoimintaan yhdelle toimijalle

On suositeltavaa ilmaista esim. erillisen huomiokyltin avulla muille alueella liikkujille, että käynnissä on palvelus-, pelastus- tai virkakoirien harjoitus / koe ja, että toimintaan on maanomistajan lupa. Kyltissä olisi hyvä olla myös harjoituksesta / kokeesta vastaavan henkilön yhteystiedot.

Koirien irtipito (järjestyslaki, metsästyslaki, poronhoitolaki, alueen haltijan lupa)

Järjestyslain koirakuria koskeva 14 § määrää, että koirat on pidettävä taajamissa kytkettyjä ympäri vuoden. Vain virantoimituksessa oleva koira voi olla vapaana tehtävää suorittaessaan. Taajama-alueilla koira saa pitää vapaana mm. koirien harjoittelupaikoilla, mutta niissäkin koiran tulee olla ohjaajansa valvonnassa ja hallinnassa.

Metsästyslaissa säädetään mm. koiran kiinnipitovelvollisuudesta, koirakokeista sekä koiran kouluttamisesta. Metsästyslain 51 § mukaan koiran on oltava ulkoillessaan kytkettynä tai välittömästi kytkettävissä 1.3.–19.8. välisenä aikana. Kiinnipitomääräys ei koske alle 5 kk vanhaa pentua, eikä paimentamis-, opas- tai vartiointitehtävässä olevaa koira. Myös poliisin, tullilaitoksen, puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävässä olevaa koira tai tehtäviin koulutettavaa koira saa pitää vapaana kiinnipitoaikana.

Poronhoitolain porojen suojelua koskeva 42.1 § määrää, että porojen pelotteleminen on kielletty. Pelottelemisesta poronomistajalle ja paliskunnalle aiheutunut vahinko ja haitta on korvattava. Porojen karkottamista vahinkojen ehkäisemiseksi ei pidetä porojen pelottelemisena.

Palvelus- ja pelastuskoiratoiminnan osalta jäljestys ja haku ovat lajeja, joissa koira on koko ajan joko kytkettynä tai ohjaajansa välittömästi kytkettävissä, joten ne eivät vaadi metsästyslain 52 § mukaista Suomen Riistakeskuksen lupaa koiran irtipitämiseksi. Näiden lajien harjoittelua ja koetoimintaa voidaan harjoittaa maanomistajan luvalla myös metsästyslainmukaisena koirien kiinnipitoaikana. Harjoitus- ja koetoiminnan tulee tapahtua siten, ettei rauhoitettuja riistaeläimiä häiritä niiden lisääntymisaikana.

HUOM! Koiran irti pito edellyttää aina maanomistajan tai metsästysoikeuden haltijan lupaa.

Roskat ja jätökset

Roskat ja koirien jätökset kerätään alueelta pois. Maastoon ei tehdä pysyviä merkintöjä, vaan kaikki merkit (krepit, jälkipaalut, esineet) kerätään ja viedään harjoituksen jälkeen alueelta pois.

Ongelmatilanteet ja sopimisen vastainen toiminta

Mikäli maanomistaja havaitsee maa-alueillaan koirien koe- ja harjoittelutoimintaa, josta ei ole sovittu tai toiminta ylittää sovittujen asioiden rajan, osapuolien tulee käsitellä ja ratkaista erimielisyytensä ensisijaisesti keskenään sopien. Epäasiallisen, vahingollisen ja haitallisen toiminnan jatkuessa maanomistaja voi perua myöntämänsä luvan.

Kun luvankysyjänä on yhdistys, on yhdistyksen vastuulla puuttua jäsentensä epäasialliseen sekä luvan ja suositusten vastaiseen toimintaan.

Mikäli paikallisella tasolla havaittuihin ja todettuihin ongelma- ja epäasiallisiin tilanteisiin tai suositusten vastaiseen toimintaan ei puututa ja saada ratkaisua paikallisten osapuolien kesken, niin maanomistaja ilmoittaa näistä Pelastuskoiraliitolle ja Palveluskoiraliitolle.

Suomen Palvelus- ja Pelastuskoiraliittojen jäsenyhdistykset voi tarkistaa liittojen verkkosivuilta;
Palveluskoiraliitto: www.palveluskoiraliitto.fi/palveluskoiraliitto-ry/jasenyhdistykset
Pelastuskoiraliitto: www.pelastuskoiraliitto.fi/liitto/yhdistykset/